

Treytin fyri bygðarmenning — er rættvísari býti av skattainntøkuni

— *Meina fólk nakað við bygðarmenningarpolitikkin, má býtið av skatta- og tollinntøkunum broytast til frama fyri kommunurnar, sigur Jákup Birgir Mohr, bygðarráðsformaður á Sandi*

Seinastu tíðina hava kommunupolitikkarar ferð eftir ferð fært fram, at tær smáu og miðalstóru kommunurnar — bygðakommunurnar — hava ringar møguleikar at virka undir. Hetta ger seg serliga galdandi, um tørvur er fyri øðrum og meira enn vanligari fyrisiting í gamlari merking.

Sosialurinn hevur tí havt eina samrøðu við bygðarráðsformannin heima á Sandi, Jákup Birgir Mohr, um teir trupulleikar, sum tær miðalstóru kommunurnar hava at dragast við. Og ikki minst: hvat kann gerast og hvørja leið skulu vit ganga.

Framburðurin steðgaði — figgjarorkan ov veik

— Tað hava verið heilt týðulig tekin um stagnation og afturstig í kommununum, sum royndu at virka eftir tí gomlu uppskriftini um helst einki at læna, men harafturimóti at spara upp sjálvar. Tað við nevna »útviklingur« og framburður steðgaði og fólk — serliga ungfólk — fluttu av oynni, greiðir Birgir Mohr frá og heldur fram:

— Í Sandoyinni, har eingin stór kommuna er, helt hendan skeiva gongdin fram inntil fyri bert fáum árum síðani. Men vend er komin í og kommunurnar royna at útbýggja, hóast tað er strævi, tí figgjarorkan er ov veik.

Ov fá inntøkuskapandi arbeidsplass

— Er inntøkugrundarlagið nóg stórt til at kunna byggja út?

— Inntøkugrundarlagið hjá teimum smærru og miðalstóru kommunum er oftast vánaligari enn í teimum kommununum, har framburður og menning eru komin longur á vegis. Tann beinleiðis orsök er hon, at inntøkurnar eru smærri, tí færri arbeidsplassar eru og minni lönandi arbeiði eru at fáa. — Hendan støðan rakar fyrst og fremst tað unga

fólkið — serliga konufólkini — sum má leita sær burtur.

— Eitt annað eyðkennið fyri bygðirnar er, at fittur partur av fólkinum hevur landbúnað sum vinnu. Men hendan vinnan er illa fyri í dag og inntøkurnar eru smáar. Umframt tær smáu inntøkurnar, so verður hendan vinnan sambært lóg skattað so lágt, at lítið og einki verður at skatta av. (Hvør kúgv er sett til 1.800 kr. í ársinntøku).

Til frama fyri størplássini

— Her er eitt dømi um, at bygðirnar royna at halda liv í mjólkjarframleiðsluni til frama fyri fólkið á størplássunum, sjálvt um bygðirnar ikki hava ráð til tess.

— Verður nóg mikið gjørt við bygðarmenningarpolitikkin?

— Formaðurin í kommunufelagnum, Vilhelm Johannessen, hevur fleiri ferð fært fram, at skattainntøkurnar verða meira og meira skeivt býttar millum landskassa og kommunur. Mær er sagt, at hetta vanbýtið er vaksandi, hóast politikkararnir tosa nógv um bygðar-

menning og nærdemokrati.

— Tað er givið, at

havnabyggingina, og til kommunurnar part av rakstrinum av Sandoyar Meginskúla.

Birgir Mohr sigur, at allar aðrar útreiðslur vóru í fjør goldnar við lántøku. Men tibetur batnaði myndin í ár, so kommunan kundi fara undir átrokandi ábøtur, sum høvdu ligið á láni vegna tey trøngu figgjarviðurskiftini.

Er tað rætt at kommunan kemur uppí

— Tað sýnist at vera greitt, at tað almenna skal skipa fyri og bera kostnaðin av havnargerðum.

Somuleiðis sýnist tað at vera greitt, at privatfólk eiga og gjalda fiskiferi. Men harafturimóti er tað ógreitt við tí triðja tættinum — fiskavirkjunum.

Ein annar stórus vinnutáttur heima á Sandi er landbúnaðurin. Myndin sýnir Traðir, har fyra av gerðunum eru: Í Beitinum, Miðstovu, Uttarustovu og í Skemmuni

meina politikkararnir nakað sum helst við hesi háfloygdu orð, er avgjort neyðugt at útvega meira av peningi til bygðirnar.

— Og lánimøguleikarnir eru vánaligir?

— Eingin beinleiðis kommunalúr lánigrunnur finst. Ella nærur eingin. Talan er bert um Kommunernes Kreditforening. Teir feroysku lánimøguleikarnir eru smár og ofta tilvildarligrir.

— Tað er tí eingin ivi um, at meina fólk nakað við bygðarmenningarpolitikkin, sum tosað verður so nógv um, má býtið av skattinum broytast til frama fyri kommunurnar. Harafturat mugu útvegast betri lánimøguleikar gjøgnum ein feroyskan kommunalan lánistovn — hvi ikki undir komandi landsbankanum, sigur Birgir Mohr spyrjandi.

Kommunurnar mugu ganga á odda

— Skulu kommunurnar taka stig til ella fara uppí virkini?

— Mótvegis gongdini áður er tað í dag neyðugt — ja, eitt krav til kommunurnar — at tær ganga á odda við at útvega pening, figging og veðhald til idnað á staðnum. Hetta hevur serliga gjørt seg galdandi í samband við flakavirkir og annan fiskidnað.

— Kravið til kommunurnar kemst av, at einki veruligt arbeidsplass er á staðnum, peningaorkan til at seta eitt virki av rimuligari stødd á stovn av sjálvum bygðarfólkunum er ikki nóg stór, og eingin ábyrgdarviljugur iløguningur kemur uttanifr, tí profitturin er størri á størplássunum.

— Einasti møguleikin, sum eftir er, er, at almennur peningur kemur afturat tí sindrinum, sum innsavnað verður. Slík tiltøk seta stór og tung krav til kommunurnar, men ganga kommunurnar ikki slíkum krøvum á mæti, verður tað uppaftur verri fyri tær seinri.

Tað er ógreitt, hvør skal skipa fyri og gjalda. Tí hevur tað fyri tað mesta verið bæði tað almenna og privat hvørt um annað, sum hevur sett i.

Birgir Mohr sigur, at tað eru dømi um, at útróðrarfelag, arbeidspól og fiskarar hava sett virki á stovn, kommunan er komin uppí fyri at hjálpa. Meira hjálpa er kravd og endin hevur verið tann, at kommunan til seinast eigur og ræður yvir fiskavirkinum.

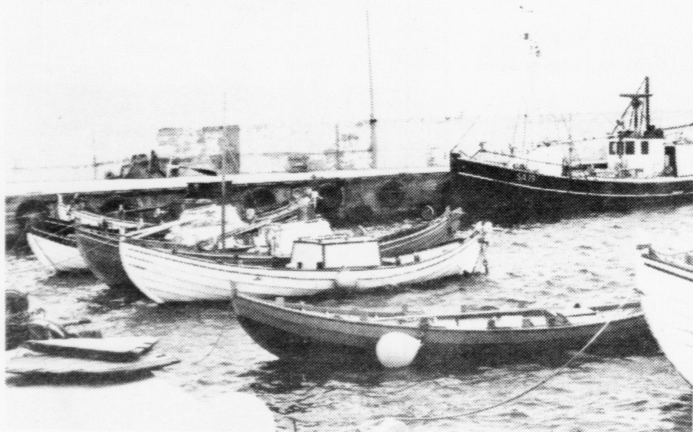
Tí setur bygðarráðsformaðurin á Sandi eitt spurnartekin, um tað er rætt, at útróðarmenn, fiskarar og arbeidspól verða sett til viks, meðan eitt bygðarráð samansett av keypmönnum og skrivstovufólki kemur at hava ræði á fiskavirkinum.

Biltollurinn og -skatturin fer í landskassan

— Hverjar aðrar peningakrevjandi uppgávur hava kommunurnar at dragast við?

— Tíðin hevur fært við sær, at vanlig krøv til kommunurnar so sum vegagerð, kloakkir, skúla- bygging og skúlarakstur, havnagerð, vatnveiting

Framhald á síðu 7

Útróðurin er høvuðsvinnan á Sandi. — Tað sýnist at vera greitt, at tað almenna ber kostnaðin av havnargerðum, at privat fólk eiga og gjalda fiskiferi, meðan tað er ógreitt við fiskavirkjunum — hvør skal skipa fyri og gjalda, sigur Birgir Mohr, bygðarráðsformaður á Sandi.